

**Kriza János Néprajzi Társaság
Évkönyve
25**

**Néprajzkutatás Erdélyben:
intézmények, kutatói életpályák,
mentalitások**

Szerkesztette
Keszeg Vilmos
Szakál Anna
Virginás-Tar Emese

Kiadja a KRIZA JÁNOS NÉPRAJZI TÁRSASÁG
400162 Kolozsvár, Croitorilor (Mikes) u. 15.
telefon/fax: +40 264 432 593
e-mail: kriza@kjnt.ro
www.kjnt.ro

© Kriza János Néprajzi Társaság, 2017

Lektorálta:
dr. Tánczos Vilmos
dr. Ilyés Sándor

Borítóterv:
Szentés Zágón

Számítógépes tördelés:
Sütő Ferenc

ISBN 978-973-8439-97-9
ISSN 1841-3021

Készült a kolozsvári IDEA Nyomdában
Igazgató: Nagy Péter

Tartalom

Ajánló sorok	9
------------------------	---

Kutatástörténetek: események és eredmények

Filep Antal

Kísérlet a néprajz és a társadalomtudományok terepkutatásainak megújítására 1935 után. A táj- és népkutató táborok, az egyetemi és a tudományos intézeti falukutatók	15
--	----

Virginás-Tar Emese

Fokozati dolgozatok a népi kultúra oktatásáról	47
--	----

Zsigmond Győző

A magyar etnomikológia történetéről	71
---	----

Intézmények és mentalitások

Szakál Anna

A Kolozsvári Unitárius Kollégium olvasóköreinek létrejötte, összetétele és hatása az erdélyi szervezett folklórgyűjtés megindulására	99
--	----

Szócsné Gazda Enikő

Erdély Berlinben, 1927	127
----------------------------------	-----

Dimény-Haszmann Orsolya

A Csernátoni Népfőiskola szerepe és működése	147
--	-----

Doszlop Lília

A táj és népe vonzásában. A makfalvi alkotótábor története	183
--	-----

Kutatók: életpályák, módszerek, alapkutatások

Olosz Katalin

Balladagyűjtő tanárok

a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem diplomásai között . . . 209

Tánczos Vilmos

A minőség mint értéktöbblet.

A 100 éve született Mikecs László tudományos módszeréről 227

Fehér Anikó

Járdányi Pál népzene kutató munkássága és kidei gyűjteménye . . . 243

András Andrea

Hegy István életpályája (1914–2004) 263

Bodó Andrea

Egy csíkszentdomokosi mesemondó autobiográfiájának elemzése . . 273

Albert Ernő

Faragó József írásai a népi táncokról 289

Tekei Erika

Fehér Virág és Fehér Virágszál. Balla Tamás magyardécsei

népmese gyűjteményének recepciótörténete 307

Keszeg Vilmos

A mesefordító és -gyűjtő Asztalos Lajos. Interjú 341

Keszeg Vilmos

Csőgör Enikő tordatúri hiedelemgyűjtése. Interjú 379

Médiumok

Deák Ferenc Loránd
Miklóssy Mária festészetéről 399

Kelemen Zsuzsánna
Kicsengetési kártyák.
Adatok Székelyudvarhely vidékéről (1951–2011) 429

Ajánló sorok

2017. október 27-én Kolozsvárt tizedik alkalommal zajlott kutatástörténeti konferencia, négy intézmény, a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Magyar Néprajz és Antropológia Intézete, a Kriza János Néprajzi Társaság, a Kolozsvári Akadémiai Bizottság Néprajzi és Antropológiai Szakbizottsága, az EME Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztálya szervezésében, *Néprajzi kutatástörténeti örökség Erdélyben* címmel. A rendezvény keretében 25 előadás hangzott el. Közülük a jelen válogatásban 16 tanulmány és további két kutatói élettörténet olvasható. Az évkönyv tehát azoknak a tanulmányoknak a sorát gazdagítja, amelyek a Kriza János Néprajzi Társaság 20., 22., 23. és 24. számú évkönyvében váltak hozzáférhetővé.

Több tanulmány vállalkozik egy-egy kutató kutatástörténeti helyének tisztázására. Fehér Anikó Járdányi Pál kidei népzenei gyűjtésének jelentőségét méltatja. Tánczos Vilmos a moldvai csángókat egészen korán kutató, rövid életű Mikecs László pályáját, érdeklődésének és módszertanának kialakulását, életművének elévülhetetlen, sajátos érdemeit foglalja össze. Albert Ernő már korábban áttekintette Faragó József kutatói pályáját. Ez alkalommal újabb számvetést készít, azt érzékeltetve, hogy a népballada és a népmese mellett Faragó József a néptánc kutatását is ösztönözni szeretne volna. Bodó Andrea a Belatini Braun Olga által Csíkszentdomokoson meghallgatott mesemondó helyi emlékezetét vizsgálja, és bemutatja a megsegítő kérésére írt pszeudo-autobiografikus írását. Hegyi István nevét egy, először 1936-ban kiadott daloskönyv őrizte meg. A néprajzi köztudat azonban pályájára, kutatásaira vonatkozó adatokkal mindeddig nem rendelkezett. Ezek feltárására vállalkozik a kötetünk számára András Andrea által készített összefoglaló. Tekei Erika a lapok által az 1970-es években irányított gyűjtőmozgalom áttekintéséből kiindulva az egykori diák-gyűjtő, Balla Tamás 1970-ben kiadott magyardécei mesekötete recepciójának következtetéseit fogalmazza meg.

Az előző években elkezdett gyakorlatot folytatva jelen kötetbe két, kutatói életpályát áttekintő interjú került. Mindkettő a 20. század második felének állapotaira vet fényt: értelmiségi habitusokra, a népi kultúra iránti érdeklődés motivációira, gyűjtőszokásokra, gyűjtési körülményekre. Ez

alkalommal a Mezőség peremén fekvő Tordatúrban hiedelmeket gyűjtött Csögör Enikő és a mesefordító, a Kalotaszegen mesét gyűjtött Asztalos Lajos vall a pályájáról.

Szakál Anna egy 19. század eleji intézet, az iskolai olvasótársaságok hatására irányítja a figyelmet. A társasági szervezkedésekre vonatkozó szórványos adatokat azzal a hipotézissel foglalja össze, hogy a társaságok a népköltészet gyűjtésének szükségességét tudatosították tagjaikban. A népi kultúrának egyetemi tananyagként történő bemutatásáról korán sem megnyugtató mértékben, de esett már szó. Ez alkalommal Olosz Katalin arról értekezik, hogy a 19–20. század fordulóján milyen ösztönzésre és milyen szemlélettel kezdett balladagyűjtésbe a kolozsvári tudományegyetem négy diplomása. Virginás-Tar Emese ezen a vonalon haladva tovább is lép. Azt vizsgálja, hogy az utóbbi években milyen kísérletek történtek a néprajzi ismeretek – s főként a helyi hagyományok – közoktatásban való beépítésére, visszatanítására. A hagyományok organizált oktatásának – az oktatás tartalmának és módszereinek – feltárására a szerző érdekes forrástípust határol körül és szemléltet. Filep Antal a két világháború közötti korszak kevésbé ismert táj- és népkutató táborait, a táborok szervezőit és résztvevőit mutatja be. Írását jelentőssé teszi az a tény, hogy a szerző források híján emlékei alapján rekonstruálja a mozgalom több eseményét, a kor kutatói közötti szakmai kapcsolatokat. D. Haszmann Orsolya az 1973-ban alakult Csernátoni Népfőiskola történetét rekonstruálja, amely az évtizedek során a fafaragás és más kézműves mesterségek technikai tudását nyújtotta az egymás utáni generációknak.

A konferenciákon rendre feltűnnek azok az előadások, melyek a népi világ művészi megjelenítésének technikáit, eseteit tárják fel. Deák Ferenc Loránd Miklóssy Mária művészetét értelmezi, amelynek jelentést hordozó motívumai között ott vannak a jelentős székelység-szimbólumok. Doszlop Lídia a makfalvi művészklub negyed évszázados történetét tekintti át. Az önmagában is izgalmas történetből a kötet számára is hasznos összefüggések tárulnak fel. A változások forgatagából a klub évről évre a hagyományok survival elemeivel szembesítette a meghívott művészeket, s ezek megőrkítésére ösztönözte őket. Hasonlóan érdekes az a helyzetkép, amelyet Szócsné Gazda Enikő készít egy berlini, 1927-ben szervezett kiállításról. Az ide elkerülő tárgyak Erdélyt, az erdélyi népi kultúrát reprezentálták. Ezért is figyelemre méltó az, hogy kik, hogyan gyűjtik a tárgyakat, s melyek azok a tárgyak, amelyek egy régió emblémájává váltak.

Kötetünkben egyedülálló Kelemen Zsuzsánna tanulmánya. Az iskolai ballagás rituális tárgyait, a kicsengetési kártyákat vizsgálva a médiumhasználat árnyalódására, a nyomtatás háziasítására irányítja az olvasó figyelmét.

Zsigmond Győző a hosszú időn át mostoha kutatási terület, az etnolológia módszertanát és eredményeit összegzi.

Kolozsvár, 2017 decembere

A szerkesztők